

## ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИХІДНИХ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Іщенко Н.А., к.е.н.

*Кіровоградський національний технічний університет*

У статті висвітлено особливості формування вихідних грошових потоків на підприємстві. Розглянуто види вихідних грошових потоків підприємства та етапи управління ними. Проаналізовано вплив вихідного грошового потоку на формування чистого грошового потоку підприємства.

**Ключові слова:** грошові потоки, вихідні грошові потоки, чистий грошовий потік, надлишковий грошовий потік.

The peculiar properties of outgoing cash flows formation at an enterprise are clarified. The types of an enterprise's outgoing cash flows and the stages of their management are considered. The influence of an outgoing cash flow on an enterprise's net cash flow formation is analysed.

**Key words:** cash flows, outgoing cash flows, net cash flow, surplus cash flow.

**Актуальність проблеми.** Фінансово-господарська діяльність підприємства нерозривно пов'язана з рухом грошових коштів, в результаті якого формуються вхідні та вихідні грошові потоки. Від ефективності управління ними залежить реалізація поточних і довгострокових цілей і завдань підприємства, виконання зобов'язань перед кредиторами, стабільність виробничої діяльності та фінансова стійкість. У зв'язку з цим особливого значення набуває підвищення якості управління грошовими потоками як одним із основних результативних показників діяльності підприємства.

**Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій.** Концептуальні основи сутності, виникнення та руху грошових потоків достатньо широко розглядаються в працях зарубіжних та вітчизняних вчених: Ю. Брігхема, Л. Гапенські [3], Д. Ван Хорна [4], А. Кінга [6], В. Бочарова [2], І.Бланка [1], В. Ковальова [7], Л. Лігоненко [9], А. Поддєрьогіна [11], О. Терещенка [10], О. Шеремета [14] та інших. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної тематики процес управління вихідними грошовими потоками підприємства потребує подальшого дослідження.

**Метою статті** є дослідження особливостей формування вихідних грошових потоків на підприємстві.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Вихідний грошовий потік – сукупність розподілених у часі фактів вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання у результаті його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності [11]. Грошовий потік класифікується як вихідний, якщо рух коштів у рамках такого грошового потоку призводить до зменшення абсолютної величини грошових коштів та їх еквівалентів, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання на певний момент часу. До вихідних грошових потоків підприємства належать: оплата рахунків постачальників; погашення банківських кредитів; виплати дивідендів власникам корпоративних прав; викуп корпоративних облігацій; фінансування придбання основних засобів та нематеріальних активів; сплата податків; виплати працівникам та інші.

Також необхідно зазначити, що вихідний грошовий потік забезпечує виконання сукупності функцій, у тому числі: фінансування потреби підприємства у капіталі на основі грошових коштів, сформованих у рамках вхідних грошових потоків; забезпечення виконання поточних зобов'язань підприємства; виконання зобов'язань між суб'єктами господарювання в рамках господарських договорів.

При цьому управління вихідними грошовими потоками слід розглядати як послідовний процес постановки завдань та їх виконання, котрий включає реалізацію таких етапів:

- визначення переліку вихідних грошових потоків на підприємстві і джерел їх формування;
- визначення обсягу абсолютної суми;
- аналіз факторів, що впливають на формування окремих грошових потоків в абсолютній сумі і часі;
- визначення впливу грошових потоків на поточний фінансовий стан та кінцеві результати фінансово-господарської діяльності підприємства;

- контроль за формуванням грошових потоків і прийняття рішень щодо їх управління.

Отже, виникає необхідність в аналізі складу і структури вихідного грошового потоку на досліджуваному підприємстві (табл. 1).

*Таблиця 1. Склад і структура вихідного грошового потоку*

| Показники                                                                  | 2008 рік | 2009 рік | 2010 рік | Зміни           |                  |
|----------------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|-----------------|------------------|
|                                                                            |          |          |          | 2009 - 2008 р.р | 2010 - 2009 р.р. |
| Вихідний грошовий потік від операційної діяльності:<br>– сума, тис. грн.   | 334879   | 119539   | 241216   | -215340         | 121677           |
| – питома вага, %                                                           | 83,6     | 75,9     | 81,9     | -7,8            | 6,0              |
| Вихідний грошовий потік від фінансової діяльності:<br>– сума, тис. грн.    | 53394    | 31866    | 41405    | -21528          | 9539             |
| – питома вага, %                                                           | 13,3     | 20,2     | 14,1     | 6,9             | -6,1             |
| Вихідний грошовий потік від інвестиційної діяльності:<br>– сума, тис. грн. | 12542    | 6165     | 11883    | -6377           | 5718             |
| – питома вага, %                                                           | 3,1      | 3,9      | 4,0      | 0,8             | 0,1              |
| Всього                                                                     | 400815   | 157570   | 294504   | -243245         | 136934           |

Наведені дані показують, що протягом 2008-2009 років вихідний грошовий потік підприємства скоротився на 243245 тис. грн. (або на 60,7%). Вже станом на кінець 2010 року вихідний грошовий потік підприємства зріс на 136934 тис. грн. (або на 86,9 %) і становить 294504 тис. грн.

Так як в структурі вихідного грошового потоку в 2008-2010 р.р. грошовий потік від операційної діяльності займає найбільшу питому вагу, то проаналізуємо його склад та структуру. В 2009 році порівняно з 2008 роком вихідний грошовий потік від операційної діяльності зменшився на 215340 тис. грн., або на 64,3 %. Це відбулось за рахунок скорочення:

– витрат на матеріали для основного виробництва на 145855 тис.грн. (або на 73,6%);

- витрат на оплату праці на 22308 тис.грн. (або на 51,1 %);
- витрат за енергоносії на 9636 тис.грн. (або на 53,5 %);
- витрат на матеріали та послуги для допоміжного виробництва на 7534 тис.грн.(або на 40,9 %);
- суми податків, зборів та інших обов'язкових платежів на 10361 тис.грн (або на 57,9 %);
- інших платежів на 19646 тис.грн. (або на 50,8 %).

В 2010 році порівняно з 2009 роком сума вихідного грошового потоку від операційної діяльності зросла вдвічі, тобто на 121677 тис.грн., і становить 241216 тис.грн.

Також важливе значення в аналізі грошових потоків має вплив вихідного грошового потоку на чистий грошовий потік підприємства, який є найважливішим результатом фінансової діяльності підприємства, багато в чому визначає фінансову рівновагу і темпи зростання його ринкової вартості. Чистий грошовий потік визначається як різниця між вхідним (надходження коштів) та вихідним (витрачання коштів) грошовими потоками.

На аналізованому підприємстві чистий грошовий потік склав:

2008 рік:  $\text{ЧГП} = 401268 - 400815 = 453$ ;

2009 рік:  $\text{ЧГП} = 159415 - 157570 = 1845$ ;

2010 рік:  $\text{ЧГП} = 297130 - 294504 = 2626$ .

Отже, протягом 2008-2010 років сума чистого грошового потоку характеризується позитивною величиною. Так, у 2009 році відносно 2008 р. чистий грошовий потік збільшився на 1392 тис.грн., а в 2010 році порівняно з 2009 роком на 781 тис.грн.

Очевидно, що і залишок грошових коштів з кожним роком збільшується за суму перевищення грошових надходжень над грошовими виплатами. Чим менша сума вихідного грошового потоку порівняно з вхідним грошовим потоком, тим більша сума чистого грошового потоку, і навпаки. В даному випадку, у підприємства створюється надлишковий грошовий потік, при якому

надходження коштів істотно перевищують реальну потребу підприємства в цілеспрямованій їхній витраті.

Отже, на підприємстві протягом 2008-2010 років спостерігається накопичення надлишкового грошового потоку, а свідченням цього є висока позитивна величина чистого грошового потоку, не використовуваного в процесі здійснення господарської діяльності підприємства, негативні наслідки якого виявляються у втраті реальної вартості тимчасово вільних коштів унаслідок інфляції, втраті потенційного доходу від невикористання частини грошових коштів у сфері короткострокового інвестування, що в кінцевому результаті також негативно позначається на рівні рентабельності активів і власного капіталу підприємства.

**Висновки.** Таким чином, виникнення на підприємстві надлишкового грошового потоку свідчить про неефективне використання фінансових ресурсів. Способи оптимізації надлишкового грошового потоку пов'язані здебільшого з активізацією інвестиційної діяльності підприємства, спрямованої на: дострокове погашення довгострокових кредитів банку; збільшення обсягу реальних та фінансових інвестицій; прискорення періоду розробки реальних інвестиційних проектів і початку їхньої реалізації; збільшення обсягу розширеного відтворення операційних необоротних активів.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк И.А. Управление денежными потоками / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002 – 736 с.
2. Бочаров В.В. Финансовый анализ / В.В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2001. – 240 с.
3. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент: полный курс в 2 т. / Ю. Бригхем, Л. Гапенски; пер. с англ. под ред. В.В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 1997. – 1120 с.
4. Ван Хорн Д.К. Основы управления финансами / Д.К. Ван Хорн; пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 800 с.

5. Гривківська О.В. Дослідження грошових потоків від інвестиційно-фінансової діяльності підприємств / О.В. Гривківська, О.В. Прокопець // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 69-73.
6. Кинг А.М. Тотальное управление деньгами. Комплексная система прогнозирования и оптимизации денежных потоков / А.М. Кинг; пер. с англ. – СПб: Полигон, 1999. – 448 с.
7. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 768 с.
8. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – [2-ге вид.]. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
9. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник. – К.: КНТЕУ, 2005. – 255 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
11. Фінансовий менеджмент: [підручник] / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.
12. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства / В.А. Харченко // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1. – С. 161-164.
13. Циган Р.М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання / Р.М. Циган // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4. – С. 150-155.
14. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / О.О. Шеремет. – К.: Кондор, 2009. – 196 с.